

نایا حکومه‌تی هه‌رێم حکومه‌تیکی دیموکراته؟ ... فه‌می کاکه‌یی

ئه‌ندامی یه‌کیته‌ی میدیای ئه‌لهکترۆنی کوردستان

fahmikakaee@yahoo. se

نزیکه‌ی مانگیك به‌ر له ئیستا له ماله‌په‌ری (ئیسلام په‌یک) هه‌و نامه‌یه‌کم پێ گه‌یشته که جگه‌ له سلاو و پێژ دوو پرسیا‌ری تیدا بوو، یه‌کی له پرسیا‌رانه به‌م شیوه‌یه‌ی خواره‌وه دا‌پێژرابوو منیش بێ ده‌ستکاریی وه‌ک خۆی ده‌ینووسمه‌وه: - ئایا هه‌ردوو حزبی ده‌سه‌لاتدار (یه‌کیته‌ی نیشتمانی و پارته‌ی دیموکراته‌) ی کوردستان، به‌ ته‌واوه‌تی پرنسیپ و بنه‌ماکانی دیموکراسیه‌تیان جێ به‌جێ کردووه له کوردستان و ده‌توانین به‌ حکومه‌تی یه‌که‌گرتووی هه‌رێمی کوردستان ب‌لێین حکومه‌تیکی دموکراسی؟

له راستیدا من ئیستاش نازانم ئه‌و برا به‌پێژانه کێن که ئه‌و ماله‌په‌ره به‌پێوه ده‌بن، به‌لام جێی سوپاسه‌ ماله‌په‌ریکی ئیسلامی بیه‌وێت باسیکی ئاوا گرنگ بوو و ژینیت. من زۆر به‌ لاهه‌وه مه‌به‌ست نه‌بوو له‌گه‌ڵ خۆی خۆشیدا ئیسلام و دیموکراسی له‌گه‌ڵ یه‌کدا به‌راورد بکه‌م، به‌ قه‌د ئه‌وه‌ی ئایا به‌پێوه‌به‌رانی ئه‌و ماله‌په‌ره که پرسیا‌ریکی وا له نووسه‌ریک ده‌که‌ن به‌ خۆیان چه‌ند باوه‌ریان به‌ ئازادیی بیروا ده‌په‌ڕین هه‌یه که بنه‌مایه‌کی هه‌ره‌ گرنگی دیموکراسیه‌یه؟ هه‌ر بۆیه وه‌لا مه‌که‌م به‌ شیوه‌یه‌ک دا‌رشته که ئه‌و راستیه‌م بۆ ده‌رخه‌ن. پێویسته‌ لی‌ره‌دا ئاماژه به‌وه بکه‌م که ته‌واوی قسه‌کانی من بێ ده‌ستکاریی له‌و ماله‌په‌ره‌دا بلاو کرانه‌وه، ئه‌گه‌رچی هه‌ندیک له‌ قسه‌کانم له‌گه‌ڵ فه‌لسه‌فه‌ی ئیسلامدا نه‌ده‌گونجان. *

چه‌ند رۆژیک به‌ر له ئیستا کاک مه‌سه‌ود له به‌غدا گه‌رايه‌وه، دیا‌ره براهه‌ک له نووسه‌رانی رۆژنامه‌ی خه‌بات که ئۆرگانی پارته‌ی دیموکراته‌ی کوردستانه‌ ویستبووی راپۆرتیک له‌سه‌ر ئه‌و سه‌ردانه ئاماده‌ بکات، بۆیه داوای له چه‌ند نووسه‌ریک کردبوو (من یه‌کیکیان بووم) ئه‌و سه‌ردانه هه‌لسه‌نگین، منیش به‌ سوپاسه‌وه وه‌لامیکی کورتم بۆ ناردن، بۆ ئه‌وه‌ی بیانووی قرتاندنیان نه‌ده‌می، داوای دوو رۆژ وه‌لامه‌که‌ی من به‌ نیوه‌چلێ بلاو کرایه‌وه، ئه‌و به‌شه‌ی (زه‌ره‌ری بۆ توتن هه‌بوو) لا برا بوو. **

بۆیه من لی‌ره‌دا وه‌لامه‌که‌ی خۆم که له ئیسلام په‌یکدا بلاو کراوه‌ته‌وه، بێ ده‌ستکاریی و وه‌ک خۆی بلاو ده‌که‌مه‌وه:

سه‌ره‌تا ده‌مه‌وێت به‌وه ده‌ست پێ بکه‌م و ب‌لێم: ئه‌وه‌ڵ یار، ئاخ‌ر یار. ئه‌مه ئیمه‌ی کاکه‌یی ده‌یلێن له جیا‌تی ئه‌وه‌ی برا مو‌سه‌لمانه‌کان ده‌لێن (هو‌ الر‌ول و الا‌خر)، یار به‌ مانای (خودا) یه‌.

له راستیدا ئیمه‌ نابیت چاوه‌پوانیی ئه‌وه‌مان هه‌بیت له یه‌کیته‌ی نیشتمانیی و پارته‌ی دیموکراته‌ی کوردستان هه‌ر وا له پێ پرنسیپ و بنه‌ماکانی دیموکراسی به‌ ته‌واوی جیه‌یه‌جێ بکه‌ن، ئه‌مه کاریکی نه‌کرده‌نییه، کورد ده‌لێت: (که‌س له پێ ناییت به‌ کو‌رێ)، باشه‌ کو‌یرا ئه‌م کورده‌ی ئیمه‌ بوون به‌ دیموکراته‌ تا پرنسیپ و بنه‌ماکانی دیموکراسی جیه‌یه‌جێ بکه‌ن؟ ده‌توانین بپرسین: ئایا ده‌سه‌لاتی کورد (نه‌ک حیزبه‌کان) کار ده‌کات بۆ پیاده‌کردنی دیموکراسی له کوردستاندا؟

به‌ر له‌وه‌ی بێینه‌ سه‌ر پێناسه‌کردنی به‌ماکانی دیموکراسی پێویسته‌ ئه‌وه‌مان بیر نه‌چێت که‌ باس له‌ دیموکراسی و ده‌سه‌لاتی کوردی ده‌که‌ین ده‌بێت کورد له‌گه‌ڵ دراوسێکانیدا به‌راورد بکه‌ین نه‌ک له‌گه‌ڵ وڵاته‌ دوورده‌سته‌کان و دیموکراسیه‌تی ئه‌وروپا. که‌ مرۆف ده‌لێت فلانه‌ وه‌لات دیموکراته‌ ئه‌وه‌ ده‌گه‌یه‌نێت که‌ هاوولاتیان به‌ شیوه‌ی جو‌راوجو‌ر به‌شداری ده‌که‌ن له‌ ده‌سه‌لات و بریاردان ده‌رباره‌ی مه‌سه‌له‌ گ‌رنگ و چاره‌نووسه‌سه‌ره‌کان.

له‌ کوردستاندا خه‌ڵک نوێنه‌ری خۆی هه‌ڵده‌بژێرێت و ئه‌و نوێنه‌رانه‌ ده‌بنه‌ ئه‌ندامی په‌رله‌مان و ئه‌ندامی مه‌جلیسی شاره‌وانیه‌یه‌کان، ئه‌مه‌ خۆی له‌ خۆیدا موماره‌سه‌یه‌کی دیموکراسیه‌، به‌لام ده‌مێنێته‌وه‌ جو‌ری هه‌لبژاردنه‌که‌ به‌ چ شیوه‌یه‌ک به‌ رێوه‌ ده‌چێت، مرۆف ده‌توانێت له‌سه‌ر ئه‌مه‌یان بدوێت. هه‌لبژاردن له‌ کاتی سه‌ددام حوسه‌ینیش هه‌بوو، به‌لام هاوولاتیان بۆیان هه‌بوو هه‌ر یه‌ک حیزب هه‌لبژێرن، ئه‌مه‌ پێی ناگوتریت دیموکراسی، ئه‌گه‌ر له‌ هه‌لبژاردنه‌کانی کورداندا فێل و گ‌زی کرابێت (که‌ کراوه‌) ئه‌وه‌ ئه‌و هه‌لبژاردنه‌ له‌که‌دار ده‌بێت، بۆ نمونه‌ ئه‌وانه‌ی چه‌ند جارێک ده‌نگیان داوه‌ و چاویان لێ پۆشراوه‌ (به‌ هه‌ر مه‌به‌ستێک بووبێت) یان ئه‌گه‌ر ده‌نگ دزرابێت. ده‌بینیت مه‌سه‌له‌که‌ هه‌ر ئه‌وه‌ نییه‌ هه‌لبژاردن بکریت.

له‌ لایه‌کی دیکه‌وه‌ ئه‌گه‌ر ده‌سه‌لاتێک هه‌بێت له‌ سه‌رووی ده‌سه‌لاتی گه‌له‌وه‌ (که‌ په‌رله‌مانه‌) هه‌نگین نابێت باس له‌ دیموکراسی بکریت، دیموکراسی ئه‌وه‌یه‌ که‌ هاوولاتییه‌کی ئاسایی و سه‌روکی وه‌لات له‌به‌رده‌م یاسادا یه‌کسان بن، چاکتر بلێین یاسا سه‌روه‌ر بێت، ئایا ئه‌مه‌ له‌ کوردستان وایه‌؟ ئه‌گه‌ر وا نییه‌، نابێت باس له‌ دیموکراسی بکه‌ین.

له‌ سیسته‌می دیموکراتدا پێویسته‌ له‌ مه‌سه‌له‌ چاره‌نووسه‌سه‌ره‌کاندا پرس به‌ گه‌ل بکریت، پێویسته‌ له‌ مه‌سه‌له‌لانه‌دا ریفراندۆم بکریت، ئه‌م پرسپێکردنه‌ ده‌بێت بۆ به‌رژه‌وه‌ندی گه‌ل بێت نه‌ک بۆ به‌رژه‌وه‌ندی ده‌سه‌لات. بۆ نمونه‌ که‌ ریفراندۆم ده‌کریت بۆ سه‌ربه‌خوایی کوردستان و زۆربه‌ی هه‌ره‌ زۆری خه‌ڵک داوای سه‌ربه‌خوایی ده‌که‌ن نابێت ده‌سه‌لات ئه‌مه‌ وه‌ک کارتیکی بۆ هه‌ره‌شه‌ و گو‌ره‌شه‌ و به‌رژه‌وه‌ندیی خۆی به‌کار بێنێت، پێویسته‌ رێز له‌ ویستی جه‌ماوه‌ر بگیریت، باشه‌ ئه‌ی بۆ ریفراندۆم ده‌کریت؟ یانی به‌ کوردیه‌که‌ی: (پرست پێ ده‌که‌م به‌ قسه‌ت ناکه‌م)

له‌ سیسته‌می دیموکراسیدا پێویسته‌ هه‌موو خه‌ڵک وه‌ک یه‌ک هیژا بن، نابێت جیاوازی له‌ نیوان جوتیارێک و وه‌زیری بکریت، خوێنه‌واریک و نه‌خوێنه‌واریک، ژنیکی و پیاویکی، مندالیک و گه‌وره‌یه‌ک، هه‌ر بۆ نمونه‌ مه‌سه‌له‌ی فره‌ژنی پێویسته‌ قه‌ده‌غه‌ بکریت، ئه‌مه‌ که‌ی دیموکراسیه‌ پیاو چوار ژنی هه‌بێت؟ (کارم به‌سه‌ر دیدی ئایینه‌وه‌ نییه‌).

له‌ سیسته‌می دیموکراسیدا نابێت فه‌رق و جودایی بکریت به‌ هو‌ی وابه‌سته‌گی نه‌ته‌وه‌یی و ئایینییه‌وه‌، ئه‌گه‌ر ده‌سه‌لات جیاوازی بخاته‌ نیوان موس‌لمانیک و فه‌له‌یه‌ک، فه‌له‌یه‌ک و ئیزیدییه‌ک، موس‌لمانیک و کاکه‌یه‌یه‌ک ئه‌وه‌ ده‌سه‌لاتیکی دیموکرات نییه‌. ئه‌گه‌ر جیاوازی بخاته‌ نیوان کوردیک و تورکمانیک، کوردیک و کلدانیک، ئه‌وه‌ دیموکرات نییه‌. له‌ سیسته‌می دیموکراتدا هه‌موو ئه‌مانه‌ ده‌بێت وه‌ک ددانی شانه‌یه‌ک یه‌کسان بن.

له‌ سیسته‌می دیموکراتیدا پێویسته‌ خه‌ڵک ئازاد بن له‌ ده‌ربڕینی بیرپرسی خۆیان، ئه‌گه‌ر خه‌ڵک سه‌رکوت و ده‌مکوت بکرین، بتوقینرین، خه‌ڵک نه‌وێرن قسه‌ی دلی خۆیان بکه‌ن، ئه‌گه‌ر ئازادیی باوه‌ر و ئایین نه‌بێت، خه‌ڵک نه‌وێرن موماره‌سه‌ی تقوسی ئایینی خۆیان بکه‌ن، ئه‌گه‌ر مزگه‌وت داخه‌ریت، ئه‌گه‌ر کلێسا داخه‌ریت، ئه‌مه‌ که‌ی دیموکراسیه‌؟ ئه‌گه‌ر گه‌نده‌لی ئیداری و مالی هه‌بێت، تایفه‌گه‌ری هه‌بێت، خه‌مزه‌مینه‌ هه‌بێت، واسیته‌ و واسیته‌کاری هه‌بێت، هه‌نگین نابێت باس له‌ دیموکراسی بکه‌ین.

له سیستمی دیموکراسیدا پێویسته رۆژنامهوانان له چوارچێوهی کاری خۆیاندا به ئازادی کار بکهن، نابیت کهسێک بخهیته زیندانهوه له بهر ئهوهی نووسینیکی بلامکردووه تهوه که به دلی کاربه دهستان نییه.

له سیستمی دیموکراسیدا پێویسته بودجهی وهلات دیار بیت، چون پاره سهرف دهکریته، به چی دهدریت. ئایا کهس دهزانیت بودجهی کوردستان چهنده؟ ئایا کهس دهزانیت چون ئهوه بودجهیه دابهش و سهرف دهکریته؟ ئهگەر ئهوه ئاشکرایه ئهوه کاریکی چاکه ئهگەر نا، ئهوه ئیتر پێویست ناکات باس له دیموکراسیهت بکهین.

ئیمه دهتوانین به سادهیی باسی ئهم مهسهلهیه بکهین، مهسهله تهنیا دهسهلات نییه، مهسهله کومهلگایه، ئهگەر له مالی خۆمانهوه دهست پی بکهین و بیرسین: ئایا ئیمه له مالی خۆماندا بنه ماکهنی دیموکراسی جیه جیه دهکهن؟ بۆ نمونه: قسهی باوک و قسهی دایک له مالیکیدا وهک یهک به نرخ؟ کور و کچ له مالیکیدا هه مان ئهرک و مافیان ههیه؟ له مالیکیدا هه موو ئه ندامانی خیزان وهک یهک مافی بریاردانیان ههیه؟ ئهگەر ئیمه له مالی خۆماندا دیموکرات نه بین بۆ ده بیت داوا له دهسهلات بکهین دیموکرات بیت؟ مانگانه (ئهگەر نه ئین رۆژانه) چهنده کچ و ژن له سه ره مه سه له ی شه ره ف ده کوژین؟ ئه ی باشه چهنده پیاو له سه ره شه ره ف ده کوژین؟ بۆ پیاو شه ره فی نییه؟ یان شه ره فی پیاوانیش ها به لای ژنانه وه.

له به ره هه موو ئه مانه ده ئین دیموکراسیهت به و پێیه ی باس کرد نییه و ناشیته به م زووانه چاوه ری بین، دیموکراسی وهک به ری داریک وایه، به لام دار هه ر وا به ر نادات، پێویسته نه مامیک به شیوه یه کی دروست بچینریت، به شیوه یه کی دروست به خێو بکریته، له کهش و هه وایه کی دروستدا گه وره بیت، بۆ ئه وه ی به ریکی دروست بدات. ده توانم بڵیم ئیمه جاری به دوا ی نه مامه که دا ده گه رپین.

به لام گریمان هه ر وا به بێ ئاماده کردنی خه لک، به بێ په روه رده کردنیان، به بێ راهینان و جۆش دانیان به بنه ما سه ره تاییه کانی دیموکراسی هاتنین و ده ستمان کرد به پیاوه کردنی دیموکراسیه کی بێ سنوور، هه نگین ئه و کومه لگایه چی به سه ره دیت؟ باوه ر بکه ده بیت به به ره لاییه یه ک ئه وه سه ری دیار نه بیت، ئه گه ر چی له کوردستان ئهم تاقیکردنه وه یه به و فراوانیه نییه به لام له ده ره وه ی ولات تا راده یه ک هه یه، نمونه ش ئه و خه لکه ن که له سیستمیکی دیکتاتۆره وه دین بۆ سیستمیکی دیموکرات، هه ندیک له وانه چه واشه ده بن پیا یان وایه له سیستمی دیموکراتدا بۆت هه یه هه ر شتیک بکه یته، به لام ئه مه وا نییه، دیموکراسی پرئسیپی هه یه، یاسای هه یه، سنووری هه یه، ئه و دیموکراسیه یی له وه لاتیک دیاریکراودا هه یه له و ولاته به ره هم هاتوو، خه لکه که ی پێی راهاتوون، هه ر یه که وه ئهرک و مافی خۆی ده زانیته. بۆیه من له گه ل ئه وه دا نیم دیموکراسی هه ر وا به بێ رێخۆشکردن، به بێ ئاماده کردن و په روه رده کردنی خه لک پیاوه بکریته، ئیمه جاری پێویستمان به (هه ندیک) دیکتاتۆریهت هه یه، پێویسته نه خته نه خته جله و ی دیموکراسی شل که یین و نه خته نه خته ش جله و ی دیکتاتۆریهت توند بکه یین.

ده رباره ی حکومه تی یه کگرتووی کوردستان، ئه من به ر له هه ر شتیک پیم وایه ئه و ناو لێ نانه دروست نییه، ئیستا له کوردستان حکومه تیک هه یه، هه موو پارته کان تییدا به شدارییان کردوو، ئه مه شیوازیکه له ریکه و تن و دابه شکردنی ده سه لات که من پیم وایه شیوازیکی باش نییه، ئیستا ئهم حکومه ته هه رچییه کی بویت ده یکتا که س لێ ناپرسیت ته وه ته نانه ت په رله مانیش که ئهرکی ئه وه یه پرسینه وه بکات، له حکومه تیک دیموکراتدا حیزبی براوه به ته نیا یان به هاوکاری حیزبی دیکه ده سه لات ده گریته ده ست و حیزبه کانی دیکه ده بنه به ره له ستکار، ئه مه له کوردستان وا نییه، ئیمه بلوکی

به‌ره‌هه‌لستکارمان نیه، ئه‌مه‌ش دیارده‌یه‌کی باش نیه، جگه‌ له‌مه‌ ئه‌گه‌ر مه‌به‌ست له‌ حکومه‌تی یه‌کگرتوو ئه‌وه‌ بێت ئایا ئیداره‌ی سلیمانی و ئیداره‌ی هه‌ولێر یه‌کیان گرتوو یان نا، ئه‌ودهم ده‌لێم ئه‌گه‌ر وه‌زیریکی سه‌ر به‌ پارتی به‌ یه‌ک چاو ته‌ماشه‌ی هه‌موو داموده‌زگا‌کانی وزاره‌ته‌که‌ی خۆی نه‌کات به‌ چاوپۆشین له‌وه‌ی ئه‌و داموده‌زگایانه‌ که‌وتوو نه‌ته‌ کام پارێزگاوه‌، به‌ چاوپۆشین له‌وه‌ی (بۆ نمونه‌) کێ به‌ ڕیوه‌به‌ری گشتیی داموده‌زگا‌که‌، سه‌ر به‌م کام پارتی، ئه‌وه‌ بێگومان حکومه‌تیکی یه‌کگرتوو نیه، ئه‌مه‌ بۆ وه‌زیریکی سه‌ر به‌ یه‌کی‌تیش هه‌ر وایه‌، ئه‌گه‌ر مملانیی ده‌سه‌لات له‌ نیوان پارتی و یه‌کی‌تیدا هه‌ر هه‌بن ئه‌وه‌ حکومه‌ته‌که‌ش یه‌کگرتوو نابێت. پاش ئه‌و شیکردنه‌وه‌یه‌ خۆینه‌ر ده‌توانیت بۆ خۆی لێکی‌داته‌وه‌ و داوه‌ری خۆی بکات، گه‌لۆ حکومه‌تی کوردستان دیموکراته‌؟! یه‌کسه‌ر بێته‌ دیموکرات باشه‌، یان قوناخ به‌ قوناخ؟

* http://www.islampaik.org/DEMANA_fahmi%20kakay.html

** ئه‌و به‌شه‌ی خه‌بات ب‌لاوی کرده‌وه‌: <http://www.xebat.net/pdf/2365/x2.pdf>

هه‌له‌به‌ته‌ ئه‌مه‌ یه‌که‌مجار نیه‌ سه‌رۆک مه‌سه‌وود بارزانی هه‌ولێ لێک نزیک خستنه‌وه‌ی هێز و لایه‌نه‌ جودا‌کانی عێراق و ئاشتکردنه‌وه‌یان بدات، له‌مه‌وپێشیش چ له‌ کوردستان و چ له‌ به‌غدا هه‌ولێ له‌م بابه‌ته‌ی داوه‌. ئه‌م هه‌لۆیسته‌ی بارزانی له‌ سروشتی ئاشتبخا‌وانه‌ی مرو‌قی کورد به‌ دهر نیه‌. کورد هه‌م بۆ خۆی و هه‌میش بۆ گه‌لانی دیکه‌ خوازیاری ئاشتی و ته‌بابی بووه‌ و هه‌ر واش ده‌مییته‌وه‌. جا ئه‌گه‌ر ئه‌وه‌شی بخه‌ینه‌ پ‌ال که‌ له‌م شه‌ری مه‌زه‌به‌یی‌دا خه‌لکیکی زۆری بێگونا ده‌کوژرێن، هه‌نگین پێویسته‌ هه‌لۆیسته‌ی سه‌رۆک بارزانی به‌رز بنرخین، ئه‌مه‌ جگه‌ له‌وه‌ی ئه‌گه‌ری ئه‌وه‌ هه‌یه‌ پرشی به‌رده‌وامیی شه‌ر به‌ر ئیمه‌ی کوردیش بکه‌وێت.

له‌ لایه‌کی دیکه‌وه‌ پێویسته‌ کورد زیره‌کانه‌ و به‌ ئاگا له‌گه‌ل ئه‌م مه‌سه‌له‌یه‌ مامه‌له‌ بکات و له‌ باریکی دیکه‌شه‌وه‌ هه‌ولێ‌کانی سه‌رۆک بارزانی لێک بداته‌وه‌، ئه‌و به‌شه‌ی خه‌بات قرتاندی:

ئه‌ویش ئه‌گه‌ر ئه‌و هه‌ولانه‌ سه‌ریان گرت گه‌لۆ هه‌لۆیسته‌ی حکومه‌تیکی مه‌رکه‌زیی به‌هێز به‌رامبه‌ر به‌ ده‌سه‌لاتی هه‌ریمی کوردستان چۆن ده‌بێت؟ ئه‌وه‌ی ئاشکرایه‌ هه‌ر ئه‌م حکومه‌ته‌ لاوازه‌ی ئیستا‌گرفت و ته‌گه‌ره‌ ده‌خاته‌ به‌ر حکومه‌تی هه‌ریم و له‌ هه‌ندئ به‌لێن په‌شیمان ده‌بێته‌وه‌ و هه‌ندیکیان به‌ ناچاری و نیوه‌چلێ جێبه‌جێ ده‌کات، ئه‌ی ئه‌گه‌ر سه‌به‌ینی له‌سه‌ر پێی خۆی ڕاوه‌ستا؟ به‌ ڕاشکاوی ده‌لێم نه‌ حکومه‌تیکی به‌هێز و نه‌ حکومه‌تیکی زۆر لاواز له‌ به‌رژه‌وه‌ندیی کورددا‌یه‌، جا ده‌بێت کورد زیره‌ک بێت جو‌ره‌ هاوسه‌نگیه‌ک بپارێزێت.